

HAYALETLER SONATI

STRINDBERG

KİŞİLER

Yaşlı Adam : Hummel, bir şirket yöneticisi.
Öğrenci : Arkenholtz.
Sütçü Kız : Bir hayalet.
Bekçi'nin Karısı.
Bekçi.
Siyahlı Hanım : Bekçi'nin karısı ile Ölü Adam'ın kızı. Kara Kadın da denebiliyor.
Mumya : Albay'ın karısı.
Albay.
Kız : Albay'ın, aslında, Yaşlı Adam'ın kızı.
Soylu : Baron Skanskorg. Siyahlı Hanım'ın nişanlısı.
Johansson : Yaşlı Adam'ın uşağı
Bengtsson : Albay'ın uşağı.
Nişanlı Kadın : Ak saçlı, yaşlı bir kadın. Bir zamanlar Yaşlı Adam'ın nişanlısıdır.
Aşçı Kadın.
Hizmetçi Kız.
Dilenciler.

BİRİNCİ PERDE

(Dışarı, Zemin katı öndeki sokağa bakan, modern bir evin dış yüzü. Zemin kat sağda. Yuvarlak Oda'yla biter; üstünde bayrak direkli bir balkon olan Birinci Kat. Yuvarlak Oda'nın pencereleri evin önüne, sokağa açılır. Evin köşesi, arkaya doğru uzanıyor sanılan bir yan sokağa bakar. Oyunun başında, Yuvarlak Oda'nın kepenkleri iniktir. Kepenkler kalktığı zaman, genç bir kadının başı dallarla çevrili, güneş ışığıyla ışyan, beyaz bir mermer heykeli görünür. Yuvarlak Oda'nın solunda, penceresinin önü mavi, beyaz, pembe sümbül saksılarıyla dolu Sümbüllü Oda. Daha solda, arkada, göz alıcı, iki kanatlı giriş kapısı; iki yanında, büyük defne saksılar. Tırabzanları maun ve pirinç, beyaz mermer basamakları gösteren ön kapının kanatları sonuna kadar açıktır; solunda, dikiz aynası olan bir başka zemin kat penceresi. Yuvarlak Oda'nın üst köşesindeki balkonun demirlerine, mavi ipek bir yorganla iki beyaz yastık; solundaki pencereye ise beyaz yatak*

* Sokakta olanları gösterecek bir açıda pencereye yerleştirilmiştir.

*çarşafı serilmiştir.** Evin önünde, ön planda, yeşil bir sıra. Sağında, içme suyu akan bir sokak çeşmesi. Solunda, taş bir ilan sütünü. Perde açıldığı zaman, çevrede bulunan kiliselerin çanları çalmaktadır; bir pazar sabahıdır.) (Siyahlı Hanım merdivenlerde kıpırdamadan durur. Bekçi'nin Karısı kapının önünü siler, kapıların tokmaklarını parlattır, defneleri sular. Yaşlı Adam ilan sütununun yanında, tekerlekli koltuğunda gazete okumaktadır. Saçı sakak beyazdır; gözlük kullanır. Sütçü Kız elinde süt şişesi dolu bir sepet, köşeyi dönüp girer. Üstünde yas giysisi, beyaz şapka; ayağında kara çoraplar, kahverengi pabuçlar vardır. Şapkasını çıkarır, çeşmenin üstüne asar, alnının terini siler, ellerini yıkar, suyu ayna gibi kullanıp saçlarını düzeltir. Bir gemi düdüğü işitilir. O anki susku, yakında bulunan bir kilisedeki orgun derinden gelen sesiyle bozulur. Bir an sonra, her şey susup, Sütçü Kız tuvaletini bitirdiği sıra, Öğrenci soldan girer. Uykusuz bir gece geçirmiştir, tıraşsızdır. Dosdoğru çeşmeye gider. Konuşmadan önce bir an durular.)*

ÖĞRENCİ : Alabilir miyim şu tası? (Sütçü Kız tası kendine doğru çeker.) Bitmedi mi işiniz daha? (Sütçü Kız ürkerek bakar.)

YAŞLI ADAM (kendi kendine): Kiminle konuşuyor bu oğlan? Ortada hiç kimseyi görmüyorum ben. Aklını kaçırmış olmasın? (Öbürlerini büyük bir şaşkınlıkla izlemeye koyulur.)

ÖĞRENCİ : Ne bakıp duruyorsunuz öyle? Çok mu kötü halim? E, ne yapayım, hiç uyuyamadım bu gece. Siz yoksa felekten bir gece mi çaldım sanıyorsunuz?... (Sütçü Kız kıpırdamadan durur.) İçtim sanıyorsunuzdur, öyle değil mi? Ağzım içki kokuyor mu peki? (Sütçü Kız kıpırdamadan durur.) Biliyorum, tıraş olmadım. Hadi kızım, su versenize bana, bunu hak ettim çünkü. (Durular.) Peki, anlaşılan her şeyi anlatmam gerekiyor. Bütün gece yara sarıp, yaralılara baktım. Şu gördüğümüz ev, bu gece çöktüğü sırada ben ordaydım. Öğrendiniz işte. (Sütçü Kız tası çalkalar, doldurup verir.) Sağ olun. (Kıpırdamadan duran Sütçü Kız'a yavaşça seslenir.) Bir iyilik etmek ister misiniz bana? (Durular.) Olay şu, siz de görüyorsunuzdur ya, gözlerim mikrop kaptı. Ellerim hep cesetlere, yaralara değdiği için, gözlerime yaklaştırmak tehlikeli olur. Mendilimi alsanız da, oldukça temizdir, şu serin suya banıp gözlerimi yıkasanız? Bunu yapar mısınız bana? İyi yürekli o Samiriye'liyi oynar mısınız? (Sütçü Kız durular, ama söyleneni yapar.) Sağ olun, yavrum. (Öğrenci para torbasını çıkarır, ötekiyse karşı koyar.) Bağışlayın aptallığımı, uyku sersemiyim de... (Sütçü Kız yok olur.)

YAŞLI ADAM (Öğrenci'ye) : Söze karıştığım için özür dilerim; dün geceki kaza sahnesinde bulunduğunu işittim de, tam da gazetede onu okuyordum şimdi.

ÖĞRENCİ : Çıkmış mı gazetede hemen?

YAŞLI ADAM : Bütün olup bitenler, resmin bile çıkmış. Bir şeye yanyorlar yalnız, genç öğrencinin adını öğrenememişler.

ÖĞRENCİ : Yok canım. (Gazeteye bir göz atar.) Evet, bu benim, yo hayır, hiçbir zaman.

YAŞLI ADAM : Kimdi o demin konuştuğun?

ÖĞRENCİ : Görmediniz mi? (Durular.)

YAŞLI ADAM : Adını sorsam bir kusur etmiş olmam ya.

** Yas işareti

ÖĞRENCİ : Ne fark eder? Ünlü olmak hiç ilgilendirmez beni. Her övgünün altında yatan bir yergi de vardır. İnsanları yerme sanatı böylesine derinleşmiştir işte... Hem hiçbir ödül beklemiyorum ben..

YAŞLI ADAM : Durumunuz iyi o halde?

ÖĞRENCİ: Yo, kesinlikle değil, tam karşıtı, yoksulum çok.

YAŞLI ADAM : Biliyor musun, sanki sesini daha önce işitmiş gibiyim. Bazı sözcükleri tıpkı senin gibi söyleyen bir arkadaşım vardı gençliğimde. Onun gibi konuşma biçimi olan birine rastlamadım daha. Bir o, bir de sen. Tüccar Bay Arkenholtz'la bir yakınlığın olmasın?

ÖĞRENCİ : Babamdı.

YAŞLI ADAM : Ne tuhaf şu yazgı denen şey. Ben seni daha çocukken görmüştüm, çok acı koşullar içinde.

ÖĞRENCİ: Evet biliyorum, tam iflas borusu çaldığı bir zamanda dünyaya gelmişim.

YAŞLI ADAM : Hah işte.

ÖĞRENCİ : Adınız neydi sizin?

YAŞLI ADAM : Hummel.

ÖĞRENCİ : Siz o musunuz yoksa?...Anımsıyorum da...

YAŞLI ADAM : Aile içinde adımın geçtiğini sık sık duyar mıydınız?

ÖĞRENCİ : Evet.

YAŞLI ADAM : Azıcık tiksintiyle söz edilirdi herhalde? (*Öğrenci susar.*) Eh, tahmin ederim bunu. Babanı benim iflas ettirdiğimi sana söylemişlerdir sanırım. Aptalca hesaplar yüzünden iflas eden insanlar, aptal yerine koyamadıkları insanlar yüzünden iflas ettiklerine inanırlar. (*Duralar.*) Gerçek şu ama. Baban, o sırada biriktirdiğim bütün parayı, on yedi bin kronumu dolandırmıştı.

ÖĞRENCİ: Tuhaf şey doğrusu, aynı hikâyenin birbirinden böyle iki ayrı şekilde anlatılması.

YAŞLI ADAM : Anlattıklarımın doğru olmadığına inanmıyorsundur her halde?

ÖĞRENCİ : Hangi birine inanayım? Babam da yalan söylemezdi.

YAŞLI ADAM : Orası öyle, babalar yalan söylemez hiç. Ama, ben de bir babayım, demek ki...

ÖĞRENCİ : Ne demek istiyorsunuz yani?

YAŞLI ADAM : Babanı yıkıma uğratmaktan ben kurtardım. Ama o, gördüğü iyiliğin altında kalmış olmaktan doğan korkunç bir kinle ödedi bunu. Kendi ailesine benden kötü söz edilmesini öğretti.

ÖĞRENCİ : Belki de yaptığımız o yardımı küçümseyerek yüzüne vurup, kendisini o hale siz getirdiniz.

YAŞLI ADAM : Her türlü yardım küçümseyicidir, bayım.

ÖĞRENCİ : Ne istiyorsunuz benden?

YAŞLI ADAM : Para istediğim yok. Küçük bir hizmette bulun yeter, her şeyi ödemiş olursun. Görüyorsun sakatım. Kimi bunun benim kabahatim olduğunu söylüyor, kimi de kabahati annemle babama yüklüyor. Bense, bütün uçurumlarıyla, kabahati yaşamın kendisine yüklemeyi daha doğru buluyorum. Neden dersin, insan tuzağın birinden kurtulsa, tepetaklak bir başkasına düşüyor. Neyse, benim ne merdiven çıkacak, ne de bir kapı zili çalacak halim var. İşte bunun için bana yardım etmeni istiyorum.

ÖĞRENCİ : Ne gibi bir yardımda bulunabilirim size?

YAŞLI ADAM : Önce koltuğumu şu yana it de, şurdaki oyun ilanlarımı okuyabileyim. Ne oynuyor bu akşam öğrenmek istiyorum.

ÖĞRENCİ (*tekerlekli koltuğu iterek*) : Yok mu size bakan biri?

YAŞLI ADAM : Var ama, bir iş için gitti, nerdeyse döner. Tıp mı okuyorsun?

ÖĞRENCİ : Hayır, dilbilimi; ama, ne yapacağımı hiç bilmiyorum.

YAŞLI ADAM : Demek öyle. Matematiğin iyi mi?

ÖĞRENCİ: Eh, oldukça.

YAŞLI ADAM : Güzel. Belki bir işe girmek istersin?

ÖĞRENCİ: İsterim ya.

YAŞLI ADAM : Çok iyi. (*Oyun ilanlarını inceler*) *Valkyrie* oynuyor matinede. Demek, Albay'la kızı da orda olacak. Hep altıncı sıranın en sonunda oturduğuna göre, ben de seni onun yanına oturturum. Lütfen, git şimdi telefon kulübesine, altıncı sıradan seksen ikinci koltuk için bir bilet ayırt.

ÖĞRENCİ: Operaya mı gideceğim yoksa?

YAŞLI ADAM : Evet. Dediğimi yap, işlerin yoluna girecek. Seni mutlu, zengin, onurlu biri olarak görmek istiyorum. Dün gece kahraman bir kurtarıcı gibi ortaya çıktığın, sana hemen ün kazandıracaktır. Adın bir işe yarayacak hiç olmazsa.

ÖĞRENCİ (*telefon kulübesine giderek*) : Ne tuhaf bir serüven?

YAŞLI ADAM ; Kumarbaz mısın?

ÖĞRENCİ: Ne yazık, evet.

YAŞLI ADAM : Talihin yaver gidecek. Hadi şimdi, telefon et!

(Öğrenci gider. Yaşlı Adam gazete okur. Siyahlı Hanım kaldırıma geçer, Bekçinin Karısı ile konuşur. Yaşlı Adam kulak verir; oysa, izleyiciler hiçbir şey duymaz. Öğrenci döner.)

ÖĞRENCİ: Oldu.

YAŞLI ADAM : Şu evi görüyor musun?

ÖĞRENCİ: Tabii, kaç kez durup durup bakmışımdır. Dün pencerelerine güneş vurduğu sırada önünden geçiyordum da, içerde kim bilir ne güzellikler, ne incelikler vardır diye düşler

kurdum kendi kendime. Dedim ki yanımdakine: "Şu üst katta yaşamayı düşünsene bir kez; genç ve güzel bir karın; iki cici yavru; yılda da yirmi bin kron gelir."

YAŞLI ADAM : Demek böyle şeyler söyledin. Bunları dedin demek. Güzel, çok güzel! Ben de bu evden çok hoşlanırım.

ÖĞRENCİ: Siz hep kafanızda ev mi düşünürsünüz?

YAŞLI ADAM : Himm, evet. Ama, söylediğin anlamda değil.

ÖĞRENCİ: Tanıyor musunuz burda oturanları?

YAŞLI ADAM : Tek tek. Zaten, ben yaşta bir insan herkesi tanır; onların ana babalarını, büyük ana babalarını da. Ne de olsa, insanın onlarla şu ya da bu şekilde bir ilişkisi oluyor. Tam seksenindeyim şimdi. Ama kimse beni, aslında kim olduğumu bilmez, insanların alinyazılarıyla ilgilenirim ben. *(Yuvarlak Oda'nın kepenkleri kalkar. Albay sivil giysileriyle görünür. Pencerenin dışındaki ısı ölçeğine bakar, yeniden odaya döner, mermer heykelin önünde durur.)* Bak işte, operada yanında oturacağın Albay bu.

ÖĞRENCİ : Albay o mu? Hiçbir şey anlamadım desem yeri, bir peri masalı sanki.

YAŞLI ADAM : Bayım, benim bütün hayatım bir peri masalı kitabına benzer. Masallar başka başka da olsa, onları birbirine bağlayan ilmik tektir. Ama asıl konu, kendini hep yineleyip durur.

ÖĞRENCİ: Kim o mermer heykel?

YAŞLI ADAM : O mu? Karısı tabii.

ÖĞRENCİ: Bu kadar harika bir insan mıydı?

YAŞLI ADAM : Eh... öyle.

ÖĞRENCİ: Anlatsanıza!

YAŞLI ADAM : insanları yargılayamayız, delikanlı. Ben şimdi kalkar da Albay kendisini dövdüğü için onu terkettiğini, ama sonra yeniden ona dönüp ikinci kez onunla evlendiğini, şimdi de içerde bir mumya gibi oturup kendi heykeline taptığını söyleyecek olursam, hiç kuşkusuz, deli sanırsın beni.

ÖĞRENCİ: Anlayamadım.

YAŞLI ADAM : Anlayacağımı da hiç sanmıyorum. Ha, bak, bir de sümbüllü penceremiz vardır; burda Albay'ın kızı yaşar. Kendisi dolaşmaya çıktı ama, nerdeyse gelir.

ÖĞRENCİ : Peki, bekçiyle konuşan kara kadın kim?

YAŞLI ADAM : Eheet, bu biraz karışıktır işte; şu beyaz çarşafı gördüğün yerdeki Ölü Adam'la ilgili bir şeydir bu.

ÖĞRENCİ: Niçin karışık oluyor ki? Kim o adam?

YAŞLI ADAM : Senin benim gibi bir insandı; ama asıl göze çarpan yanı, caka satışıydı. Eğer, pazar günü doğmuş bir çocuk olaydın, yarıya çekili konsolosluk bayrağına bakmak için onun kapıdan çıkışını görürdün o an. Senin anlayacağın, konsolostu. Çelenkli taçlardan,

aslanlardan, tüylü şapkalardan, renkli kurdelelerden hoşlanırdı.

ÖĞRENCİ : Pazar günü doğmuş bir çocuk mu dediniz? Bana bir pazar günü doğduğumu söylemişlerdi.

YAŞLI ADAM : Yok canım, sahi mi? Çoktan anlamalıydım bunu. Gözlerinin renginden okudum, başkalarının göremediğini görüyorsun. Hiç fark ettin mi?

ÖĞRENCİ: Başkalarının ne gördüğünü bilmiyorum ama, zaman zaman... Of, insan böyle şeylerden söz etmez ki!

YAŞLI ADAM : Emindim zaten. Bana edebilirsin, böyle şeylerden anlarım çünkü.

ÖĞRENCİ: Diyelim, dün gece... Daha sonra o evin çöktüğü, şu karanlık, daracık sokağa bir şey çaktı beni. O yöne gittim ve daha önce hiç görmediğim o evin önünde durdum. Sonra, duvarda bir çatlak ilişti gözüme... tahtaların çatırdadığını duydum... Koştu hemen, duvarın altında kalmak üzere olan bir çocuğu çaktım çıkardım. Bir dakika sonra ev çöktü. Kurtulmasına kurtulmuştum, ama çocuk kollarımın arasında yoktu, bense tuttuğumu sanıyordum.

YAŞLI ADAM : Tamam, tam düşündüğüm gibi işte. Söylesene, daha demin şu çeşmenin yanında, niye öyle hareketler yapıyordun? Niye konuşuyordun kendi kendine?

ÖĞRENCİ: Konuştuğum Sütçü Kızı görmediniz mi yoksa?

YAŞLI ADAM (*ürperir.*) Sütçü Kız mı?

ÖĞRENCİ: Tabii ya, bana tası uzatan kız.

YAŞLI ADAM : Sahi mi? Demek buydu olay. Neyse, görüşüm bu kadar, ama yapabileceğim şeyler de var. (*Nişanlı Kadın dikiz aynalı pencerenin yanına oturur.*) Bak şu pencerede duran yaşlı kadına, görüyor musun? Bir zamanlar nişanlımdı, altmış yıl önce. Yirmi yaşındaydım. Yo, heyecanlanma, tanımaz beni. Her gün birbirimizi görürüz, yine de hiç etkilemez beni, oysa bir zamanlar, birbirimizi sonuna değin seveceğimize ant içmiştik, sonuna değin!

ÖĞRENCİ: Ne aptalmışsınız o günler. Biz, sevgilimiz olan kızlarla hiç böyle konuşmayız.

YAŞLI ADAM : Bağışlayın bizi, delikanlı, daha iyisini bilmiyorduk. Ama, şu yaşlı kadının da bir zamanlar genç ve güzel olduğunu düşünebiliyor musunuz?

ÖĞRENCİ: Pek göstermiyor. Ama, bakışlarında yine de bir çekicilik var. Gözlerini göremiyorum.

(*Bekçinin Karısı, kesilmiş çam dalı* dolu bir sepetle dışarı çıkar.*)

YAŞLI ADAM : Oo, bekçinin karısı! Kara Kadın, bunun ölü Adam'dan olan kızıdır işte. Onun için kocasını bekçi yaptılar ya. Bu Kara Kadın'la evlenmek isteyen biri var, büyük umutlar besleyen bir soylu. Boşanma davası peşinde şimdi; anlarsın işte, karısından. Kadın ondan kurtulmak için, taş bir konak armağan ediyor ona. Bu asalak soylu, ölü Adam'ın damadı; yatak takımları balkonda havalandırılıyor, görüyorsun ya, işte onun. Çok karışık şeyler, senin anlayacağıın.

* Cenaze töreni için, yere çam dalı serpmek İsveç'te gelenektir.

ÖĞRENCİ : Korkunç karışık.

YAŞLI ADAM : Karışık ya. Çok basit görünse bile, içi dışı karışık.

ÖĞRENCİ: ölü Adam kimdi peki?

YAŞLI ADAM : Daha demin sormuştun bunu, ben de yanıtlamıştım. Eğer satıcıların geçtiği şu köşede durup bakacak olsaydın, yardımda bulunduğu bir çok yoksulu görürdün; işine geldiği zamanlarda tabii.

ÖĞRENCİ: İyiliksever bir adammış demek.

YAŞLI ADAM : Eh, arasıra.

ÖĞRENCİ: Her zaman değil mi yani?

YAŞLI ADAM : Yok canım, insanlar böyledir işte. Şimdi, şu koltuğu güneş alan bir yere itsen çok üşüdüm, insan hareket edemeyince kanı donuyor. Yakında öleceğim, biliyorum, ama, ölmeden önce yapacak birkaç işim var. Bak tut şu elimi, nasıl üşüyorum.

ÖĞRENCİ (*Yaşlı Adam'ın elini tutar*) : Evet, inanılmaz bir biçimde. (*Elini geri çekmek için boş yere çabalar.*)

YAŞLI ADAM : Bırakma beni. Artık, yorgun ve yalnızım, ama biliyorsun böyle değildim şimdiye kadar. Arkamda korkunç uzun bir yaşam var, korkunç uzun. İnsanları mutsuz kıldım, onlar da beni; birbirini götürür, ama, ölmeden önce seni mutlu görmek istiyorum. İkimizin de alinyazısı birbirine bağlı.

ÖĞRENCİ: Bırakın elimi. Bütün gücümü kesiyorsunuz. Kanımı donduruyorsunuz. Benden istediğiniz ne?

YAŞLI ADAM (*Öğrencinin elini bırakır*) : Sabırlı ol, göreceksin. İşte, genç hanım geliyor. (*İzleyiciler Kızı daha göremedikleri halde, onlar Kız'ın yaklaşışını izlerler.*)

ÖĞRENCİ: Albay'ın kızı mı?

YAŞLI ADAM : Onun kızı? Evet. Böyle harika bir şey gördün mü?

ÖĞRENCİ: O içerde duran mermer heykele benziyor.

YAŞLI ADAM : Biliyorsun, annesi.

ÖĞRENCİ: Hakkınız var. Doğuştan bu denli dişi bir kadın hiç görmemiştim. Ne mutlu onunla evlenene!

YAŞLI ADAM : Sen görüyorsun bunu, başka kimse onun güzelliğinin farkında değil. O halde, bir alinyazısı bu.

(*Üstünde İngiliz ata binme giysileri, Kız girer. Kimsenin gözüne çarpmadan, Bekçinin Karısı'na birkaç söz söylemek için, kapıya doğru ağır ağır gider; sonra, eve girer. Öğrenci, gözünü eliyle kapatır.*)

YAŞLI ADAM : Ağlıyor musun?

ÖĞRENCİ: Umutsuz bir şey karşısında, yılgınlıktan başka elden ne gelir.

YAŞLI ADAM : İstedığımı gerçekleştirecek bir destek bulabilsem kendime, yalnız kapıları değil, kalpleri de açabilirim. Bana bir hizmet yap, sonra güçlü olacaksın.

ÖĞRENCİ: Bir alışveriş mi bu? Yoksa size ruhumu mu satacağım?

YAŞLI ADAM : Hiçbir şeyini satacak değilsin. Bak dinle, ben bütün yaşamım boyunca sadece *aldım*. Şimdi ise vermenin, vermenin özlemine çekiyorum. Kimse almıyor ama. Zenginim, çok zenginim, yaşamı elimden söküp alan 'iyi sıhhatte olsunlar'dan başka hiçbir mirasçım yok. Oğlum ol. Ben daha yaşıyorken, al mirasımı. Yaşamın keyfini çıkar, ben de seni gözleyim, hiç değilse uzaktan.

ÖĞRENCİ : Ne yapmam gerekiyor?

YAŞLI ADAM : Önce *Valkyrie*'ye git.

ÖĞRENCİ : O tamam. Daha başka?

YAŞLI ADAM : Bu gece orda olmalısın, o Yuvarlak Oda'da.

ÖĞRENCİ : Ben oraya nasıl girerim?

YAŞLI ADAM : *Valkyrie* yoluyla.

ÖĞRENCİ : Niye beni kendinize araç olarak seçtiniz? Beni tanıyor muydunuz daha önceden?

YAŞLI ADAM : Pek tabii. Uzun zamandır gözüm sendeydi. Sen şimdi yukarı balkona bak. Hizmetçi kız, Konsolos için bayrağı yarıya çekiyor. Şimdi de yatak takımlarını tersine çeviriyor. Görüyor musun ordaki mavi yorganı? İki kişi altına girip örtünsün diye yapılmıştı, ama bir kişiyi örtüyor artık. (*Giysilerini değiştirmiş olan Kız pencerede görünür; sümbülleri sular.*) İşte benim yavrum. Bak, bir bak şu kıza! Çiçeklerle konuşuyor. Kendisi de tıpkı o mavi sümbüle benziyor, ne dersin? Hep sular onları, hem de arınmış suyla; çiçeklerse, bu suyu renge ve güzel kokulara dönüştürür. İşte, Albay geliyor, elinde de gazete. Çöken evle ilgili yazıyı gösteriyor, şimdi de senin resmini. Kız ilgisiz değil. Senin yiğitliklerini okuyor... Hava kapıyor galiba. Eğer yağmura çevirirse, işim iş, umarım Johansson döner hemen (*Hava bulutlanıp kararır. Dikiz aynası önünde oturan Nişanlı Kadın penceresini kapar.*) İşte, nişanlım kapıyor penceresini. Yetmiş dokuz yaşında. Yaşamında kullandığı tek ayna, şu dikiz aynasıdır işte. Nedenine gelince, ona baktığı zaman, kendisini değil, dışarısını görür, hem iki yandan. Ama, dışardan biri onu görmüş aklına bile getirmez bunu. Neyse, hoş bir yaşlı hanım işte. (*O anda, kefene sarılı Ölü Adam, kapıda görünür.*)

ÖĞRENCİ: Aman Tanrım ne görüyorum!

YAŞLI ADAM : Ne görüyorsun?

ÖĞRENCİ: Görmüyor musunuz? Ölü Adam, şurda, kapının eşiğinde.

YAŞLI ADAM : Ben hiçbir şey görmüyorum. Ama, bekliyordum bunu. Anlatsana!

ÖĞRENCİ: Sokağa doğru ilerliyor. (*Duralar.*) Başını çevirip yukarıya, bayrağa bakıyor.

YAŞLI ADAM : Ne demiştin ben sana? Hiç kuşkun olmasın, gelen çelenkleri tek tek sayacak, kartvizitlerin üstüne bakacaktır. Unutmuş olan varsa vay haline.

ÖĞRENCİ: Köşeyi dönüyor.

YAŞLI ADAM : Arka kapıda bekleyen yoksul sayısını saymaya gitmiştir. Yoksullar süse benzer, senin anlayacağın. "Herkesin duacasıdır onlar." Neyse, benim duamı alamaz o adam. Aramızda kalsın, büyük bir alçaktı.

ÖĞRENCİ: Ama iyiliksever.

YAŞLI ADAM : Hep kafasında o kendi büyük cenaze törenini düşünen, iyiliksever bir alçak. Kendi sonunun geldiğini anladığı zaman, elli bin kron dolandırdı devletten. Kızıysa, başka bir kadının kocasıyla ilişkide, vasiyetnameyi bekliyor. Bütün konuştuklarımızı duyabilir bu alçak adam, ama, duyarsa duysun. Hah, Johansson geliyor işte! (*Johansson girer.*) Hesap ver bakalım! (*Johansson konuşmaya başlar, ama izleyiciler duymazlar.*) Evde yokmuş, ha? Eşeğin birisin sen. Peki, telgraf ne oldu? Hiçbir şey mi? Ee, devam et.... Bu akşam altıda mı? Bu iyi işte. Özel sayı mı dedin? Bütün künyesiyle, Arkenholtz, öğrenci, doğumu ...ana babası... Çok iyi. Nerdeyse yağmur yağacak... O şey için ne dedi? Demek öyle. Yapmayacak mı? Yapması gerekir. Hah, soylu geliyor. Johansson, şu köşenin arkasına it beni, yoksullar ne diyor bir dinleyeyim. Arkenholtz, sen burda bekle beni. Tamam mı? (*Johansson'a:*) Hadi, çabuk ol.

(Johansson tekerlekli koltuğu köşenin arkasına doğru iter. Öğrenci sümbüllerin toprağını eşeleyerek Kız'a bakıp durur. Üstünde yas giysileriyle Soylu Adam girer, eşikte bir aşağı, bir yukarı dolaşan Siyahlı Hanım'la konuşur.)

SOYLU : Bu konuda ne yapabiliriz başka? Beklemek gerekiyor.

SİYAHLI HANIM : Ben bekleyemem.

SOYLU : Bekleyemez misin? Taşraya git o zaman.

SİYAHLI HANIM : Onu yapmak istemiyorum.

SOYLU : Şuraya gel, yoksa konuştuklarımız işitilecek.

(İlan sütununa doğru gidip, konuşmalarını başkalarınca işitilmeyecek biçimde sürdürürler. Johansson döner.)

JOHANSSON (Öğrenci'ye) : Beyefendi, öbür şeyi unutmamanızı istiyor, bayım.

ÖĞRENCİ (*duralar*): Buraya bakın... söylesenize hele... efendinizin kim olduğunu?

JOHANSSON : Nasıl anlatayım, birçok şey, her şeydi bir zamanlar.

ÖĞRENCİ : Akıllı adam mıdır?

JOHANSSON : Akıllımın ne demek olduğuna bağlı. Bütün yaşamı boyunca, pazar günü doğmuş bir çocuk aradığını söyler, belki de doğru değildir.

ÖĞRENCİ: Ne istiyor? Her şeyi elde etmek isteyen biri, değil mi?

JOHANSSON : İsteddiği şey, güçlü olmak. O tekerlekli koltuğunda, sabahtan akşama kadar, sanki Tanrı Thor gibi dolaşıp duruyor. Evleri gözden geçiriyor, yıkıp, yeni sokaklar açıyor, alanlar kuruyor... Evlerin içine girdiği de oluyor, pencerelerden sızıyor. İnsanların alinyazısıyla oynuyor, düşmanlarını öldürüyor, hiç bağışlamıyor. Düşünebilir

misiniz, bayım? Bu içağrısı sakat adam, Don Juan'ın biriydi bir zamanlar, kadınları hep kendi elinden kaçırdığı halde.

ÖĞRENCİ: Nerden çıkarıyorsunuz bunu?

JOHANSSON : Bakın, kadınlardan bıktı mı, bıraktı, onları ayırısın, öyle kurnazdır. Gelgelelim, neye benziyor şimdi, insan pazarında dolanan bir at hırsızı. İnsanları her türlü yoldan çalmayı bilir. Beni, yasaların elinden yazılı olarak çaldı. Aslında, bir hata yapmıştım, hımm, evet, bunu da bilen tek kişi oydu. Beni hapse attıracağı yerde, tuttu köle yaptı. Kölelik ediyorum şimdi, boğaz tokluğuna, hiç güzel bir şey değil tabii.

ÖĞRENCİ: Bu evde yapmayı tasarladığı şey ne öyleyse?

JOHANSSON : Ondan söz etmeyeceğim. Oldukça karışık bir iş.

ÖĞRENCİ : Bütün bunlardan kendimi sıyırsam iyi olur herhalde.

(Kız pencereden bileziğini düşürür.)

JOHANSSON : Bakın! Küçük hanım bileziğini düşürdü pencereden. *(Öğrenci yavaşça gider, bileziği yerden alır, kendisine soğuk bir biçimde teşekkür eden Kız'a verir, Johansson'un yanına döner.)* Demek, bu işlerden sıyrılmayı düşünüyorsunuz. Hiç de sandığınız kadar kolay şey değil bu, sizi kendi ağına düşürmüş bir kez. Ayrıca, şu yeryüzünde hiçbir şeyden korkusu yoktur onun, yo, bir şeyden, daha doğrusu, birisinden...

ÖĞRENCİ : Hiç söylemeyin. Ben biliyorum galiba.

JOHANSSON : Nasıl bilebilirsiniz?

ÖĞRENCİ: Tahmin ediyorum. Küçük bir sütçü kız, değil mi? Ondan korkuyor

JOHANSSON : Ne zaman bir süt arabası görse, başını öte yana çevirir. Ayrıca, uykusunda sayıklar. Anlaşılan, bir zamanlar Hamburg'daymış...

ÖĞRENCİ : Bu adama güven olur mu dersiniz?

JOHANSSON : İşiniz düşerse, güvenebilirsiniz.

ÖĞRENCİ : Ne yapıyor o köşenin ardında?

JOHANSSON : Yoksullara kulak veriyor. İki çift laf ediyor, taşları bir bir yerinden oynatıyor, ev çökünceye kadar; tabii, benzetmeli konuşuyorum. Kültürlü bir adam olduğumu anlamışsınızdır. Bir zamanlar kitapçıydım... Hâlâ gitmeyi düşünüyor musunuz?

ÖĞRENCİ: İyilikten anlamaz biri olmak istemem. Bir zamanlar babamı kurtarmıştı, karşılığında küçük bir hizmet bekliyor benden.

JOHANSSON :Ne hizmeti?

ÖĞRENCİ : *Valkyrie*'ye gitmemi.

JOHANSSON : Bu benim dışımda bir iş. Ama o hep yeni ooyunlar peşindedir. O polisle konuşmasına bir göz atın. Hep katıdır polislere. Kullanır onları, kendi çıkarlarına buluşturır, ağızlarından laf alabilmek için uydurma sözlerle oyalayıp durur. Bakın görün,

daha akşam olmadan o Yuvarlak Oda'da karşılayacaklardır onu.

ÖĞRENCİ : Ne arıyor orda? Albay'la ilişkisi ne?

JOHANSSON : Ne olduğunu kestirebiliyorum, ama tam değil. Oraya girdiğinizde kendiniz anlarsınız.

ÖĞRENCİ : Hiçbir zaman olamayacağım orda.

JOHANSSON : Bu size bağlı. *Valkyrie*'ye gidin.

ÖĞRENCİ : Tek yol bu mu?

JOHANSSON : O öyle dediyse öyle. Bakın bir şuna, savaş arabasında duruşuna bakın, nasıl da bir zafer havası içinde, dilencilere çektiriyor arabasını. Onlar da bu çektiklerine karşılık, yalnızca kuru öğüt alıyorlardır, onun cenaze töreninde neler yapacaklarını.

(Yaşlı Adam bir dilencinin ittiği, öbürlerinin de peşi sıra geldikleri tekerlekli koltuğunda ayağa kalkmış olarak orta yerde görünür.)

YAŞLI ADAM : Selam dünkü kazada kendi yaşamımı göze alarak, birçok insanı kurtaran soylu gence, Arkenholtz'a üç kere sağ ol! *(Dilenciler şapkalarını çıkarırlar, ama sağ ol çekmezler. Pencerede duran Kız mendilini sallar. Albay Yuvarlak Oda'nın penceresinden izler. Yaşlı Kadın penceresine çıkar. Balkonda duran Hizmetçi Kız bayrağı yukarı kadar çeker.)* Alkışlayın, vatandaşlar. Evet, bugün bir Pazar günü. Ben bir pazar günü doğmadım ama, bende ileriye görme, yaraları sarma gücü vardır. Bir zamanlar, boğulan birini yeniden yaşama kavuşturmuştum. Hamburg'dayken, tıpkı böyle bir pazar günü... *(Yalnız Öğrenci ile Yaşlı Adam tarafından görülen Sütçü Kız girer. Boğulan biri gibi kollarını havaya kaldırır, gözlerini Yaşlı Adam'a diker. Yaşlı Adam koltuğuna çöker, yüzü ürküntü içinde çakılı kalır.)* Johansson! Çabuk götür beni burdan!... Arkenholtz unutma *Valkyrie*'yi!

ÖĞRENCİ: Nedir bütün bunlar?

JOHANSSON : Göreceğiz. Göreceğiz.

İKİNCİ PERDE

(Yuvarlak Oda. Arkada bir çini soba; yanlarında bir ayna, bir sarkaçlı saat, büyük kollu bir şamdan. Sobanın sağında yeşil, maun döşeli bir salonun giriş kapısı. Solunda, tıpkı duvardaki kâğıtla kaplı bir dolaba açılan kapı. Palmiye gölgesindeki heykelin önünde, heykeli gizlemesi için bir paravana. Solda bir kapı, Kız'ın oturmuş kitap okumakta olduğu Sümbüllü Oda'ya açılır. Yeşil Oda'da yazı yazmakta olan Albay'ın ise sırtı görünür. Albay'ın uşağı Bengtsson salondan içeri girer, sırtında uşak giysileri. Garson giysileriyle, Johansson onu izlemektedir.)

BENGTSSON : Johansson, ben paltoları alırken, sen de çayı verirsin. Daha önce yaptın mı hiç?

JOHANSSON : Doğrusu, gündüzleri bir savaş arabasını itip duruyorum, biliyorsun ama geceleri, bu gibi çağrılarda garsonluk yaparım. Bu evde olmayı hep düşlemişimdir. Tuhaf insanlar burda yaşayanlar, öyle değil mi?

BENGTSSON : Eh, pek olağan kişi sayılmazlar.

JOHANSSON : Müzikli toplantı gibi bir şey mi olacak?

BENGTSSON : Her zamanki gibi bir hayaletler yemeği, biz öyle deriz. Çay içip, hiçbir laf etmezler, ya da hep Albay konuşur. Bisküvilerini kırarlar, hepsi de aynı anda. Tavan arasındaki fareler gibi ses çıkar.

JOHANSSON : Niye hayaletler yemeği diyorsunuz?

BENGTSSON: Hayaletlere benziyorlar. Tam yirmi yıldır böyle sürüyor bu. Hep aynı şeyleri söyleyen, ya da açık etmekten çekinip ağzını açmayan, hep aynı insanlar.

JOHANSSON : Evin bir hanımı yok mu?

BENGTSSON : Yoo, var, ama deli. Gözü ışığa gelmediği için bir dolabın içinde oturur. (*Kâğıt kaplı dolabı gösterir.*) Orda.

JOHANSSON : Orda mı?

BENGTSSON : Ne yapalım, pek olağan kişi sayılmadıklarını söylemişim sana.

JOHANSSON : Peki, nasıl biri?

BENGTSSON : Mumyaya benziyor. Bir göz atmak ister misin? (*Dolabın kapısını açar.*) İşte burda.

(*Albay'ın karısının soluk, mumyaya benzeyen hali görünür.*)

JOHANSSON: Aman Tanrım!

MUMYA (*mırıldanır*): Ne açıyorsun kapıyı? Sana kapalı tut demedim mi?

BENGTSSON (*tatlı dille*): A a a a. Cici kız ol bakalım, sana sonra güzel şeyler vereceğim. Cici Polly.

MUMYA (*papağan gibi*) : Cici Polly. Sen misin orda, Jacob? Kırırır.

BENGTSSON : Kendini papağan sanır, belki de haklı. (*Mumya'ya*) Polly, ıslık çalsana bize! (*Mumya ıslık çalar.*)

JOHANSSON : Pes doğrusu, yaşamımda çok şey gördüm ama, bu geçti hepsini.

BENGTSSON : Görüyor musun, bir ev eskiyince nasıl balçıklaşıyor, insanlar da öyle, uzun zaman bir arada oturup, birbirlerine acı çektirdikçe, sonunda deliriyorlar? Evin hanımı, sussana sen, Polly! Şurdaki mumya işte, kırk yıldır burda yaşar, aynı koca, aynı eşya, aynı tanıdık kişiler, aynı dostlar. (*Dolabın kapısını kapar.*) Bu evde olup bitenler, eh, bu benim dışımda kalan bir şey. Şu heykele bak, onun gençliği.

JOHANSSON : Hey Tanrım! O mumya bu mu?

BENGTSSON : Bu ya. insanın ağlayacağı geliyor. Nedenise, kendi kafasında kurduğu şey midir nedir, sanki papağan gibi olması gerekiyor, o konuşma biçimi, sakat ya da hasta insana dayanamayışı. Hasta olduğu için, kendi kızını bile görmeye dayanamıyor.

JOHANSSON : Hasta mı küçük hanım?

BENGTSSON : Bilmiyor muydun?

JOHANSSON : Yo. Ya Albay, o kim?

BENGTSSON : Görürsün.

JOHANSSON (*heykele bakarak*): Ne korkunç şey şunu akıldan geçirmek... Kaç yaşında şimdi?

BENGTSSON : Kimse bilmiyor. Dediklerine bakılırsa, otuz beşindeyken on dokuzunda gözükmüş. Öyle olduğuna Albay'ı da inandırmış, hem bu evde. Duvarın yanındaki o Japon paravanası ne için, biliyor musun? Ölüm perdesi diyorlar ona. Biri öleceği zaman, önüne geriyorlar; tıpkı hastanelerde olduğu gibi.

JOHANSSON : Ne korkunç bir ev! Öğrenci çocuk da, sanki cennetmiş gibi, içeri girmeye can atıp duruyordu.

BENGTSSON : Ne öğrencisi? Ha, bildim. Bu akşam buraya gelecek olan. Albay'la küçük hanım, her nasılsa operada rastlamışlar ona. Hımm. Şimdi de soru sorma sırası bende. Senin o efendin kim, şu tekerlekli koltuktaki?

JOHANSSON : Ee, o şey... O da gelecek mi yoksa?

BENGTSSON: Çağrılı değil.

JOHANSSON : Gerekliyorsa, çağrılmadan da gelir.

(Yaşlı Adam üstünde frak, başında silindir şapka, koltuk değnekleriyle salonda görünür. İleriye doğru süzülür, kulak verir.)

BENGTSSON : Yaşlı şeytanın biri, öyle değil mi?

JOHANSSON : Sapına kadar.

BENGTSSON : Huysuz bir bunağa benziyor.

JOHANSSON : Kilitli kapılardan geçtiğine bakılırsa, ayrıca, yılanın biri.

(Yaşlı Adam ilerler, Johansson'u kulağından yakalar.)

YAŞLI ADAM : Boşboğaz! Ayağını denk al: (*Bengtsson'a*) Burada olduğumu söyle Albay'a.

BENGTSSON : Evet ama, konukları bekliyoruz.

YAŞLI ADAM : Biliyorum. Gelişim hiç beklenmiyordu herhalde, ama, beklediklerinizin gelişti kadar iyi bir geliş bu.

BENGTSSON: Anlıyorum. Kimin adını vereceğim? Bay Hummel mi?

YAŞLI ADAM : Tam üstüne bastın. (*Bengtsson salondan çıkar, kapısını arkadan kapadığı Yeşilli Oda'ya geçer.*) Çık dışarı! (*Johansson durular.*) Çık dışarı! (*Johansson çıkar; Yaşlı Adam odayı inceler, heykelin önünde büyük bir şaşkınlıkla durur.*) Amelia! Bu o, o!

MUMYA (*dolabın içinden*): Cic-ci Polly. (*Yaşlı Adam irkilir.*)

YAŞLI ADAM : Bu da ne? Yoksa bir papağan mı var bu odada? Ama ben görmüyorum.

MUMYA : Orda mısın, Jacob?

YAŞLI ADAM : Bu ev perili.

MUMYA: Jacob!

YAŞLI ADAM : Korktum. Demek bu tür gizler saklıyorlar bu evde. (*Sırtı dolaba dönük, duvardaki bir resme bakar.*) İşte o, o!

(*Mumya, Yaşlı Adam'ın arkasından ortaya çıkar; fragın ucundan çeker.*)

MUMYA : Kırır!.. Kırır!

YAŞLI ADAM (*birdenbire silkinerek*) : Aman Tanrım, kim o?

MUMYA (*doğal bir sesle*): Jacob mu?

YAŞLI ADAM : Evet, adım Jacob.

MUMYA (*coşkuyla*): Benimki de Amelia.

YAŞLI ADAM : Yo, hayır, yo... Aman Tanrım!

MUMYA : İşte, bu hale geldim. Yaa (*Heykeli gösterir.*) O haldeydim. Yaşam insanın gözünü açıyor, öyle değil mi? Dolabın içinde yaşıyorum şimdi, kimseyi göremeyeyim, kimse de beni görmesin diye... Ama, Jacob, ne arıyorsun sen burda?

YAŞLI ADAM : Çocuğum. Çocuğumuzu.

MUMYA : İşte orda.

YAŞLI ADAM : Nerde?

MUMYA: Orda. Sümbüllü Oda'da.

YAŞLI ADAM (*Kız'a bakar*) : Evet, o. (*Duralar.*) Babasından, Albay'dan ne haber, kocandan yani?

MUMYA : Kızgın bir günümde her şeyi anlattım ona.

YAŞLI ADAM : Eee...?

MUMYA : İnanmadı. "Bütün kadınlar kocalarını öldürmek istedikleri zaman böyle derler," dedi, o kadar. Ama korkunç bir suçtu ne de olsa. Bütün yaşamını sifira indirdi, kendi soyununkini de. Arasına aile geçmişine bakarım da, sonra kendi kendime: "İşte," derim, "hizmetçi kızlar gibi, elinde uydurma bir doğum kağıdı, dolanıp duruyorsun, insanı bu durumda kimsesizler yurduna yollarlar."

YAŞLI ADAM : Çoğu insan yapıyor bunu. Yanılmıyorsam, senin doğum tarihin de yanlış yazılmıştı.

MUMYA : Annem öyle yazdırtmıştı. Suç bende değil. İkimizin işlediği o suçta da payın büyüğü *senindi.*

YAŞLI ADAM : Hayır. Nişanlımı elimden almakla, kocan neden oldu bu suçta. Cezasını vermedikçe kimseyi bağışlamayan biri olarak doğmuşum ben. Benim için kesin bir görevdi bu, hâlâ da öyledir.

MUMYA : Ne bulacağımı umuyorsun bu evde? İstedığın şey ne? İçeriye nasıl girdin? Kendi

kızıyla ilgili bir şey mi? Ona dokunacak olursan bu senin ölümün olur.

YAŞLI ADAM : Kendisi için iyi şeyler düşünüyorum.

MUMYA : O zaman babasına kıyma.

YAŞLI ADAM : Yo.

MUMYA : O halde öleceksin. Hem bu odada, o paravananın arkasında.

YAŞLI ADAM : Olabilir. Ama, ben bir şeyi parmağıma doladım mı, bırakmam.

MUMYA : O öğrenciyle evlendirmek istiyorsun onu. Niye? Hiçbir şeyi yok, hiçbir şey de değil.

YAŞLI ADAM : Zengin olacak, benim aracılığım.

MUMYA : Bu akşam buraya çağrılı mısın sen?

YAŞLI ADAM : Hayır, ama bu hayaletler yemeğine çağrılmayı aklıma koydum.

MUMYA : Biliyor musun kim geliyor?

YAŞLI ADAM : Tam bilmiyorum.

MUMYA : Baron. Yukarda oturan adam, kayınbabası bugün öğleden sonra gömüldü hani.

YAŞLI ADAM : Şu bekçi karısının kızıyla evlenebilmek için boşanmaya uğraşan adam... Bir zamanlar senin sevgilin.

MUMYA : Bir başka konuk da, senin eski nişanlın, kocamın iğfal ettiği kadın.

YAŞLI ADAM : Seçkin bir topluluk.

MUMYA : Ah Tanrım, bir ölebilsen, bir ölebilsen!

YAŞLI ADAM : Niye bir arada oturup duruyorsunuz öyleyse?

MUMYA : Günahlar, gizler, suçlar, bizi birbirimize bağlıyor. Kaç kez bu bağlardan kopardık kendimizi, kendi yolumuza gittik, yine de bir araya sürükleniyoruz hep.

YAŞLI ADAM : Sanırım, Albay geliyor.

MUMYA : O halde Adele'in yanına gidiyorum ben. *(Duralar.)* Jacob, ne yap biliyor musun, kıyma ona. *(Duralar, Sümbüllü Oda'ya geçer sonra, gözden yiter.)*
(Albay, elinde bir mektup, soğuk, sakınaklı bir biçimde girer.)

ALBAY : Oturun, lütfen. *(Yaşlı Adam yavaşça oturur. Duralar. Albay, Yaşlı Adam'a bakar.)* Bu mektubu siz mi yazdınız, bayım?

YAŞLI ADAM : Ben yazdım.

ALBAY : Adınız Hummel mi?

YAŞLI ADAM : Evet. *(Duralar.)*

ALBAY : Anladığıma göre, bütün ödenmemiş bonolarımı getirmişsiniz. Burdan elinize düştüğüm sonucuna varabiliyorum ancak. İsteddiğiniz şey ne?

YAŞLI ADAM : Ödemede bulunmanızı istiyorum, şu ya da bu biçimde.

ALBAY: Hangi biçimde?

YAŞLI ADAM : Çok basit. Para lafı etmeyelim, evinizde bana konuk olarak katlanın yeter.

ALBAY : Eğer bu kadar küçük bir şey sizi doyuracaksa...

YAŞLI ADAM : Sağ olun.

ALBAY : Başka?

YAŞLI ADAM : Bengtsson'a yol verin.

ALBAY : Bunu yapmam için neden ne? Benim sadık uşağım, bir ömür boyunca yanımdan hiç ayrılmadı, hem sadık hizmetlerinden dolayı bir de ulusal madalyası vardır, niçin yapayım böyle bir şey?

YAŞLI ADAM : Onu siz öyle görüyorsunuz, tam nitelik dolu biri olarak. Görüldüğü gibi biri değildir o.

ALBAY : Kim öyle ki?

YAŞLI ADAM (*irkilir*): Doğru. Ama Bengtsson gitmeli.

ALBAY : Yoksa oturduğum evi siz mi yöneteceksiniz?

YAŞLI ADAM : Evet. Burda her şey benim çünkü: eşyalar, perdeler, yemek takımları, örtüler... daha çok şey.

ALBAY : Çok sözüyle ne demek istiyorsunuz?

YAŞLI ADAM : Her şeyi. Buradaki her şey benim. Benim hepsi.

ALBAY: Peki, sizin olsun, ama aile armamla onurlu adım, onlar bana kalır.

YAŞLI ADAM : Yo, onlar da kalmaz. (*Duralar.*) Soylu biri değilsiniz siz.

ALBAY : Bunu nasıl söyleyebilirsiniz!

YAŞLI ADAM (*bir belge çıkarır*) : *Arma Gazetesi*'nde çıkan şu yazıyı okursanız eğer göreceksiniz, adını kullandığınız aile yüzyıldan bu yana sönmüş bulunuyor.

ALBAY : Bu tür söylentiler işittim ama, bu ad bana babamdan kalmıştır. (*Gazeteyi okur.*) Doğru. Hakkınız var. Soylu değilim. O halde mühürlü yüzüğümü çıkarmam gerekiyor. Doğru, size ait bu yüzük. (*Yüzüğü verir.*) Oldu işte.

YAŞLI ADAM (*yüzüğü cebine koyar*): Sürdürüyoruz şimdi. Siz Albay da değilsiniz.

ALBAY: Değil miyim?

YAŞLI ADAM: Hayır. Bir zamanlar Amerikan Gönüllü Kuvvetleri'nde geçici Albay rütbeniz vardı, ama Küba savaşıyla Ordu'nun yeniden düzenlenişinden sonra, bu gibi rütbeler kaldırıldı.

ALBAY : Bu doğru mu?

YAŞLI ADAM (*cebini göstererek*) : Okumak ister misiniz?

ALBAY : Hayır, hiç gerek yok. Kimsiniz siz ve oturup beni bu biçimde açığa sermeye ne

hakkınız var?

YAŞLI ADAM : Anlarsınız. Ama, sizi açığa serme işi sürecektir olursa... kim olduğunuzu biliyor musunuz?

ALBAY : Bunu nasıl söylersiniz?

YAŞLI ADAM : Şu takma saçlarınızı çıkarıp, aynaya bakın bir. Ama dişlerinizi de çıkarın aynı zamanda ve bıyığınızı kesin. Bengtsson da gelip metal korsenizi çözsün. İsmi cismi olmayan, asalağın biri kendini o zaman tanır belki. Mutfak kaçıkmı biri... *(Albay masanın üstündeki çingırağa uzanır, ama Hummel önler.)* Dokunmayın o çingırağa, Bengtsson'u çağırılmaya kalkışmayın. Eğer kalkışacak olursanız, onu tutuklatırım. *(Duralar.)* Çağrılılar gelmeye başlar nerdeyse. Kendinizi tutun da eski rollerimizi oynamayı azıcık daha sürdürelim.

ALBAY : Kimsiniz siz? Sesinizle gözlerinizi tanıyor gibiyim.

YAŞLI ADAM : Hiç uğraşmayın. Sesinizi kesip, ne deniyorsa onu yapın.

(Öğrenci girer, Albay'ın önünde eğilir.)

ÖĞRENCİ: Nasılsınız, efendim?

ALBAY : Evime hoş geldin, delikanlı. O büyük çökme sırasındaki yiğit davranışınızdan sonra, adınız herkesin ağzında. Sizi evimde görmek benim için bir onur.

ÖĞRENCİ: Benim gösterişsiz bir geçmişim var, efendim... Ama sizin o yüksek adınız, doğuştan soylu olunuz...

ALBAY: Tanıştırabilir miyim? Bay Arkenholtz, Bay Hummel. İçerde hanımlarla birlikte oturmak isterdiniz belki, Bay Arkenholtz. Bay Hummel'le konuşmamızı bitirmemiz gerekiyor da. *(Öğrenci'yi içerde utangaç bir biçimde Kız'la bir arada görüleceği Sümbüllü Oda'ya götürür.)* Harika bir delikanlı, müziksever biri, ezgiler söylüyor, şiir yazıyor. Bir de bir soylu kanı taşıyorsa, bizimle aynı hamurdan olaydı, karşı koymazdım herhalde....

YAŞLI ADAM : Neye?

ALBAY : Kızıyla...

YAŞLI ADAM : *Kızınızla* mı! Sırası gelmişken sorayım, bütün ömrünü niçin orda geçiriyor?

ALBAY : Dışarı çıkmadığı zamanlar, Sümbüllü Oda'da oturmakta direniyor. Kendi özelliği. Hah, Bayan Beatrice von Holsteinkrona geliyor işte. Tam kendi soyuna, konumuna yaraşır anlamda zengin, büyüleyici bir kadın, kilisenin direği.

YAŞLI ADAM *(kendi kendine)* : Nişanlım. *(Azıcık deli görünümlü Nişanlı Kadın içeri girer.)*

ALBAY : Bayan Holsteinkrona, Bay Hummel. *(Nişanlı Kadın eğilir, bir yere geçip oturur. Soylu girer, oturur, üstünde yas giysileri vardır, giz dolu bir görünüm içindedir.)* Baron Skanskorg...

YAŞLI ADAM *(yanda, ayağa kalkmadan)* : Mücevher hırsızı anlaşılabilir bu. *(Albay'a)* Mumyayı da çağırırsanız toplantı tam olacak.

ALBAY (*Sümbüllü Oda'nın kapısından*) : Polly!

MUMYA (*girer*): Kırrr!...

ALBAY : Gençler de gelsin mi?

YAŞLI ADAM : Hayır, gelmesinler. Onlara kıymak yok.

(*Hepsi çember biçiminde oturur.*)

ALBAY : Çay getirsinler mi?

YAŞLI ADAM : Ne gereği var? Kimse çay istemiyor. Bir de onunla oyalanmayalım!

ALBAY : Konuşalım mı o halde?

YAŞLI ADAM : Ne konuşalım? Havalara nasıl hepimiz biliyoruz. Birbirimize sağlığınıza da soracak değiliz, onu da çok iyi biliyoruz. Bence susalım, hiç olmadı insan kafasından birtakım şeyler geçirir, geçmişi anımsar. Suskunlukta hiçbir şey gizlenmez, ama sözcükler her şeyi gizleyebilir. Geçen gün gazetede, bir aşiretin kendi gizini ötekenden saklayabilmesi için, vahşiler arasında farklı diller türediğini okuduydum. Yani, her dil bir gizlidir, anahtarını bulan, dünyadaki bütün dillerden anlayabilir. Ama bu, anahtar olmadan da gizlerin açığa çıkarılabileceğine engel oluşturmaz bu, hele ortada bir babalığın kanıtlanması olayı varsa. Mahkemede kanıtlar başka türdür. Üstünde anlamaya varılan birşeyi kanıtlamak için iki yalancı tanık yeter, ama benim kafamdaki açıklamalar için kimse tanıklığa yanaşmaz. Doğa insanlara bir alçakgönüllülük duygusu aşılamıştır, saklanması gereken şeyleri saklamaları için, ama hiç istemeden birtakım olayların içine karışıyoruz işte, sonra, bir rastlantı sonucu, en gizli kalmış bir şey açığa çıkıyor, yalancının maskesi düşüyor, alçak kim anlaşılıyor... (*Duralar. Hepsi suskunluk içinde bakışlırlar.*) Bu suskunluk da neyin nesi? (*Uzun bir suskunluk.*) İşte, diyelim, şu saygıdeğer evde, güzelliğin, zenginliğin, kültürün bir arada olduğu bu evde... (*Uzun bir suskunluk.*) Şimdi burda oturan herkes birbirini tanıyor, öyle değil mi? Bunu sizlere söylemenin gereği yok. (*Sümbüllü Oda'yı gösterir.*) O içerdeki, benim kızım. *Benim*, onu da biliyorsunuz. O kız her nedense, yaşama isteğini yitirdi. Burdaki her türlü suç, hile ve düzmelikle dolu hava onu eritip bitiriyor, gerçek bu. Sırf bu yüzden, yaptığı soylu işlerin aydınlığından, sıcaklığından yararlanacağı bir arkadaşı olsun istiyorum. (*Uzun bir suskunluk.*) Benim bu evde olma nedenim bu: Isırganları toplamak, suçları ortaya sermek, hesap görmek, böylece, bu gençler de, onlara armağanım olan bu evde, yaşama yeniden başlayabilsinler. (*Uzun bir suskunluk.*) Şimdi zamanı ve sırası geldikçe, her birinizin odadan çıkmasına izin vereceğim. Oturan olursa, onu tutuklattıracağım. (*Uzun bir suskunluk.*) İşliyor musunuz saatin akrebini, öldürücü tik-takları? İşliyor musunuz ne diyor? "Vakit geldi, vakit geldi, vakit geldi" diyor. Birkaç dakikaya kadar vurduğunda, sizlerin de vaktiniz dolmuş olacak. İşte o zaman gidebilirsiniz, daha önce değil. Saat vurmada önce, kollarını size doğru kaldırıyor. Dinleyin! Uyarıyor sizi! "Saat vurabilir" diyor. Ben de vurabilirim. (*Koltuk değneklerinden biriyle masaya vurur.*) İşliyor musunuz? (*Suskunluk. Mumya saate doğru gider, durdurur; sonra olağan, ağırbaşlı bir sesle konuşur.*)

MUMYA : Ben zamanın yolunu kesebilirim ama. Geçmişi silip, yapılanları yok edebilirim.

Ama rüşvetle, adam korkutmakla değil; acı çekmekle, pişmanlık duymakla. *(Yaşlı Adam'a doğru gider.)* Bizler düşük insanlarız, biliyoruz bunu. Herkes gibi, bizler de birçok hata yaptık, günah işledik. Göründüğümüz gibi değiliz, çünkü işlediğimiz günahlardan öğreniyoruz, bu yüzden, göründüğümüzden daha iyi insanlarız. Ama, Jacob Hummel sen, uydurma adınla bizi yargılamaya kalktığın zaman, bizim gibi günah dolu insanlardan daha kötü olduğunu sen kendin ortaya koyuyorsun. Çünkü görüdüğün gibi değilsin sen. İnsan ruhu çalan bir hırsızısın. Bir zamanlar uydurma sözler vererek beni çaldın. Bugün gömülen Konsolos'u sen öldürdün, onu borçlarla boğdun, öğrenci'yi çaldın, babasına hiç yoktan suç atarak, onu kendine bağladın, oysa beş kuruş borcu yoktu sana o adamın. *(Ayağa kalkıp konuşmaya çalışan Yaşlı Adam sandalyesine çöker, Mumya konuşmasını sürdürdüğüçe ezilip büzülür.)* Senin kara bir leke var yaşamında, ne olduğunu tam bilemiyorum ama, Bengtsson biliyordur. *(Masanın üstündeki çingırağı çalar.)*

YAŞLI ADAM : Hayır, Bengtsson gelmesin, gelmesin o.

MUMYA : Demek o biliyor. *(Çingırağı bir kez daha çalar. Ürküntü içinde irkilen Yaşlı Adam'dan başka kimsenin göremediği Sütçü Kız aralıkta gözükür; Bengtsson odaya girdiği sıra, yok olur.)* Bengtsson, tanıyor musun sen bu adamı?

BENGTSSON : Evet, tanıyorum, o da beni tanır. Sizin de bildiğiniz gibi, yaşamın iniş çıkışları vardır. Bir zamanlar onun yanında çalışmıştım, o da benim yanımda çalıştıydı. Tam iki yıl bulaşıkçılık yaptı benim mutfağında. Saat üçte dışarı çıkacağı için, yemek saat ikide hazır edilirdi, evdekiler de bu kaba adamın sonradan ısıtılmış artıklarını yemek zorunda kalırdı. Çorbayı içip bitirirdi, aşçı suyla çoğaltırdı sonra. Sırf iskeletimiz çıksın diye, iliğimizi emerek, bir vampir gibi otururdu orda. Aşçı için hırsız dediğim zaman, hepimizi içeri attırıyordu nerdeyse. Sonra bu adamı, bir başka ad altında, Hamburg'da gördüm. Bir tefeciydi o sırada, bir kan emici yani. Ordayken, öğrenilmesinden korktuğu bir suçu gördüğü için, genç bir kızı boğmak üzere buzların üstüne sürüklemekle suçlanıyordu...

(Mumya elini Yaşlı Adam'ın yüzünde gezdirir.)

MUMYA : *Busun* sen işte. Şimdi bonolarla vasiyetnameyi çıkar ver. *(Johansson aralıkta görünür, artık kölelikten kurtulacağını anladığı için, sahneyi büyük bir ilgiyle izlemektedir. Yaşlı Adam bir tomar kâğıt çıkarır, masanın üstüne atar. Mumya gider, sırtını okşar.)* Papağan. Orda mısın sen, Jacob?

YAŞLI ADAM *(papağan gibi)* : Jacob burda. Cici Polly. Kim!

MUMYA : Saat vurabilir mi artık?

YAŞLI ADAM *(gıdaklayan bir sesle)*: Saat vurabilir. *(Guguklu saat taklidi yaparak.)* Gu-guk, gu-guk, gu-guk...

(Mumya dolabın kapısını açar.)

MUMYA: Saat vurdu. Kalk şimdi, işlediğimiz suçun pişmanlığını çekmekle tam yirmi yıl harcadığım şu dolaba gir. Bir ip asılı orda. Konsolos'u boğduğun, sana iyilik eden insanı da boğmayı tasarladığın o ip gibi, rahatça kullanabilirsin onu... Hadi! *(Yaşlı Adam*

dolabın içine girer. Mumya kapısını kapatır.) Bengtsson! Paravanayı çek, ölüm paravanasını. (Bengtsson paravanayı dolabın önüne yerleştirir.) *Oldu. Tanrı ruhunu kurtarsın.*

HEPSİ: Amin. *(Uzun bir suskunluk.)*

(Kız'la Öğrenci, Sümbüllü Oda'da görünürler. Kız'ın elinde, bir prelüd çaldığı, sonra da Öğrenci'nin ezgisine eşlik ettiği bir harp vardır)

ÖĞRENCİ: *Güneşi gördüm. Gizli şeyi
tuttum sandım.*

*Ne ekerse, onu biçmeli insanlar;
kutsanan kişi, iyi işler yapan kişidir.*

*Öfkeyle yaptığın işler,
hallolmaz kötülükle.*

*Sevgi dolu iyilikle yatıştır
sıkıntıya boğduğun kişiyi,
işte bu saracaktır yaraları.*

*Korkusu yoktur çünkü, kötülük etmeyenin.
Suçsuzluk tatlıdır.*

ÜÇÜNCÜ PERDE

(Sümbüllü Oda. Odadan edinilen genel izlenim, oraya yabancı, doğulu bir havadır. Her yanda, her renkte sümbüller vardır, birkaçı saksılarda, birkaçı da kökleri suyun içinde görülen cam vazolarda. Çini sobanın üstünde büyük bir Buda heykeli; kucağında, kökü büyümeye yüz tutmuş bir arpacık soğanı [Allium ascalonicum], salkımları beyaz, yıldız biçimi çiçeklerdir. Sağda, açık duran bir kapı, Albay'la Mumya'nın hiç kıpırdamadan ve konuşmadan oturdukları Yuvarlak Oda'ya açılır. Ölüm paravanasının bir ucu görünmektedir. Solda, çamaşırhaneye mutfağa açılan kapı. Öğrenci ile Kız [Adele] masa başındadırlar; Öğrenci ayakta, Kız ise harpıyla oturmaktadır.)

KIZ : Şimdi çiçeklerim için bir şarkı söyle.

ÖĞRENCİ: Gönlünüzde yatan çiçek bu mu?

KIZ : Yalnız, ama yalnızca bu. Siz de sümbül sever misiniz?

ÖĞRENCİ: En çok bu çiçeği severim. Soğanından çıkıp uzayan, düz, ince el değmemiş biçimini, suda duruşunu, bembeyaz köklerini renksiz sıvının içinde sallandırışını. Renklerini seviyorum sonra; suçsuzluk kadar saf kar beyaz, bal sarısı, gençlik dolu pembe, olgun kırmızı, ama en güzeli mavisidir; nemli mavi, derin bakışlı, inanç dolu. Hepsini seviyorum, altından, inciden çok. Ta çocukluğumdan beri sevdim bu çiçekleri, bende olmayan bütün iyilikler onlarda var diye taptım onlara... yine de...

KIZ: Devam edin.

ÖĞRENCİ: Sevgime karşılık alamadım, çünkü bu güzel goncalar benden tiksiniyor.

KIZ : Ne demek istiyorsunuz?

ÖĞRENCİ: Eriyen karların üstünü yalayıp geçen, erken bahar esintileri kadar güçlü, saf

kokuları, bütün duygularımı allak bullak ediyor, sağır ediyor kulaklarımı, gözlerimi kör ediyor, uçuruma atıyor, beni yüreğimi yakıp, başımı ateşlere daldıran ağulu oklarla delik deşik ediyor. Biliyor musunuz, bu çiçeğin öyküsünü?

KIZ: Anlatsanıza!

ÖĞRENCİ: İlk önce anlamı. Soğanı, suda yatan ya da toprağa gömülü yeryüzü. Sonra, dünyanın ekseni gibi dümdüz yükselen sapı, ucunda da altı köşeli, yıldızlardan çiçekler.

KIZ : Dünya, üstünde, yıldızlar. Ah, harika! Nerden öğrendiniz bunu? Nasıl bulup çıkardınız?

ÖĞRENCİ: Düşüneyim... Gözlerinizden. İşte böyle, anlıyorsunuz ya, evrenin bir imgesi bu. Zaten, Buda yeryüzü soğanını bunun için elinde tutuyor. Soğanın dışarı, yukarı doğru uzayarak, gökyüzüne dönüştüğünü gördükçe, Buda'nın gözleri büyüyor. Şu zavallı yeryüzü, gökyüzü olacak. Buda'nın bekleyişinin nedeni bu.

KIZ : Anlıyorum şimdi. Bir kar tanesi de sümbül gibi altı köşeli değil midir?

ÖĞRENCİ: Hakkınız var. Yıldızlar, gökyüzünden yağın kar taneleri olmalı.

KIZ : Bir kar damlası da kardan büyüme bir kar yıldızı.

ÖĞRENCİ: Ama gökyüzünde en büyük, en güzel yıldız, altın kıızılı Sirius'tur; altın, kıızıl pırıltılı uçları, altı beyaz ışını ile bir nergistir o.

KIZ : Açmış bir arpacık soğanı gördünüz mü hiç?

ÖĞRENCİ: Gerçekten gördüm. Bir top gibi açar goncaları, beyaz yıldızlarla bezenmiş, kutsal bir küre gibidir.

KIZ : Ah, ne harika! Kimin düşüncesiydi bütün bunlar?

ÖĞRENCİ: Sizin.

KIZ: Sizin.

ÖĞRENCİ: Bizim, ikimiz yaşam verdik ona. Biz evliyiz.

KIZ: Daha değil.

ÖĞRENCİ: Yapacak başka ne kaldı?

KIZ : Beklemek, sınavdan geçmek, dayanmak.

ÖĞRENCİ: Peki. Sınavdan geçirin beni. *(Duralar)* Söyleyin, niye annenizle babanız tek söz etmeden, öyle suskun oturuyorlar orda?

KIZ : Birbirlerine söyleyecekleri söz yok da ondan, hem birinin söylediğine öbürü inanmaz da ondan. Babam şöyle açıklıyor bunu: Biri öbürüne laf yutturamadıktan sonra, konuşmanın ne yararı var?

ÖĞRENCİ: Ne korkunç bir şey bunu işitmek!

KIZ : Aşçı kadın geliyor. Bir bakın, nasıl iri ve şişman. *(izleyiciler daha göremezlerse de, onlar Aşçı Kadın'ı gözlerler.)*

ÖĞRENCİ: Ne istiyor?

KIZ : Akşam yemeğini soracaktır bana. Annem hasta olduğu için ev işlerini benim görmem gerekiyor.

ÖĞRENCİ: Mutfakla işimiz ne?

KIZ : Yemek yemek zorundayız. Bakın bir şu aşçı kadına. Görmeye dayanamıyorum.

ÖĞRENCİ: Kim bu canavar kadın?

KIZ : Vampir Hummel ailesinden. Yiyip bitiriyor bizi.

ÖĞRENCİ : Niye kovmuyorsunuz?

KIZ : Gitmez ki. Başedemiyoruz. İşlediğimiz günahlar için tutuyoruz yanımızda. Görmüyor musunuz, nasıl eriyip gidiyoruz.

ÖĞRENCİ: Yeterince yemiyor musunuz yoksa?

KIZ : Yo, hayır. Kaç tabak yiyoruz ama, bütün gücümüz gidiyor. Aşçı kadın etteki besini kaynatıp alıyor. Kendisi kemiğin iliğini yerken, bize suyuyla posası kalıyor. Ne zaman bir kızartma olsa, özünü kaynatıp alır, etin salçasıyla suyunu içer. Neye dokunsa, o şey canlılığını yitirir. Sanki gözleriyle emiyormuş gibidir. Kahve içti mi, bize telvesi kalır. Şarap içer, şişeyi suyla doldurur.

ÖĞRENCİ: Sepetleyiverin.

KIZ: Yapamayız ki.

ÖĞRENCİ: Niye?

KIZ : Bilmiyorum niye. Gitmez. Kimse başedemiyor onunla. Bütün gücümüzü elimizden aldı.

ÖĞRENCİ: Kovalayım mı?

KIZ: Hayır. Kalsın. İşte geldi. Akşam yemeği ne olacak, bana onu soracaktır. Ben de anlatacağım. O da karşı çıkıp, yine kendi bildiğini okuyacak.

ÖĞRENCİ: Bırakın o halde kendi kendine buyruk versin.

KIZ: Yapmaz ki.

ÖĞRENCİ: Ne acayip ev! Büyülenmiş.

KIZ : Evet. Döndü gidiyor ama, seni gördüğü için.

AŞÇI KADIN (*kapıdan*): Hayır işte, onun için değil. (*Bütün dişlerini gıcırdatarak gösterir.*)

ÖĞRENCİ: Çık dışarı!

AŞÇI KADIN : Ne zaman canım isterse. (*Duralar.*) Şimdi istiyor. (*Yok olur.*)

KIZ : Sinirlenmeyin. Dayanmasını öğrenin. Bu evde sınavdan geçmemiz gereken şeylerden biri de bu aşçı kadın. Biliyor musun, bir de arkasından temizlik yapmamız gereken bir hizmetçimiz vardır.

ÖĞRENCİ: Ben oldum artık. *Cor in aethere*. Müzik!

KIZ: Bekleyin.

ÖĞRENCİ: Müzik!

KIZ: Dayanın. Bu odaya sınav odası denir. Güzel görünür ama, kusurları çoktur.

ÖĞRENCİ: Sahi mi? Neyse, bu şeyler de görülmeli. Burası çok güzel ama soğuk azıcık. Soba niye yanmıyor?

KIZ : Duman yapıyor da.

ÖĞRENCİ: Temizletmiyor musunuz bacayı?

KIZ : Yararı yok. Görüyor musunuz, şurdaki yazı masasını?

ÖĞRENCİ: Az bulunur güzel bir masa.

KIZ : Sallanır ama. Bacağının altına ben her gün bir mantar koyarım, hizmetçi kız da her temizlik yaptığında onu ordan kaldırır, sonra benim yeniden bir mantar bulmam gerekir. Kalemlik her sabah mürekkebe bulanmış durur, hokka da. Her sabah o kızın arkasından onları benim temizlemem gerekir. Bu bir bir daha ikidir. (*Duralar.*) Aklınıza gelebilecek en pis iş nedir?

ÖĞRENCİ: Kirlileri saymak. Öf!

KIZ : Öff! Onu da yapmam gerekiyor.

ÖĞRENCİ: Daha başka?

KIZ : Geceyarısı uyanmak, hizmetçi kız açık bıraktığı için, vurup duran pencere kanadını kapatmak.

ÖĞRENCİ: Daha başka?

KIZ : Merdiven koyup, hizmetçinin kopardığı soba telini bağlamak.

ÖĞRENCİ: Daha başka?

KIZ: Arkasından temizlik yapmak, arkasından toz almak, sadece odunları içine atıp bıraktığı sobayı yakmak. Soba kapağına bakmak, bardakları silmek, masayı yeniden kurmak, şişeleri açmak, odalar havalandırıldı mı diye bakmak, yatakları yeni baştan düzeltmek, tortudan yeşermiş sürahiyi ovma, evde hep eksik olan kibrit ve sabun alıp koymak, lambalar islenmesin, biri geldiğinde sönmeyin diye fitilleri düzeltip içine gaz doldurmak...

ÖĞRENCİ: Müzik

KIZ : Durun. Önce iş gelir. Yaşamın pisliklerini atma işi.

ÖĞRENCİ: İyi ama zenginsiniz, iki de hizmetçiniz var.

KIZ : Üç de olsa bir yararı yok. Yaşamak zor iş, yoruluyorum arasıra. (*Duralar.*) Bir de evde bir çocuk odası olduğunu düşünün.

ÖĞRENCİ: Sevinçlerin en büyüğü.

KIZ : En de pahalısı. Yaşam değer mi bunca yorgunluğa?

ÖĞRENCİ: Emeklerinize karşılık beklediğiniz ödüle bağlı. Sizinle evlenebilmek için hiçbir

şeyden kaçınmazdım.

KIZ : Böyle söylemeyin. Hiçbir zaman sizin olamam ben.

ÖĞRENCİ: Niye?

KIZ : Sormamanız gerekir. *(Duralar.)*

ÖĞRENCİ: Pencereden bileziğinizi düşürdünüz...

KIZ : Bileklerim öylesine inceldi çünkü. *(Duralar. Aşçı Kadın elinde bir Japon şişesiyle gözükür.)* Orda işte, beni de, hepimizi de yiyip bitiren insan.

ÖĞRENCİ: Ne o elindeki?

KIZ : Şişesinin üstünde akrebe benzer yazılar olan, renklendirici bir madde. Suyu çorbaya çeviren, salça yerine geçen bir çeşit sos. Kabak çorbası yapar onunla, bir de yalancı et suyu çorbası.

ÖĞRENCİ *(Aşçı Kadın'a)* : Çık dışarı!

AŞÇI KADIN : Siz bizim özümüzü alıyorsunuz, biz de sizinkini. Kanımı alıp suyunu size bırakıyoruz, boyalsını hem de... boyalsını. Gidiyorum işte, ama canım istedi mi kalırım. *(Çıkar.)*

ÖĞRENCİ: Bengtsson'a niçin bir madalya vermişler?

KIZ : Yüksek becerilerinden dolayı.

ÖĞRENCİ : Hiçbir kusuru yok mu?

KIZ : Var, hem de çok büyük kusurlar. Ama bu yüzden madalya vermezler insana. *(Gülüşürler.)*

ÖĞRENCİ: Birçok gizleriniz var bu evde?

KIZ : Bütün öbür evlerde olduğu gibi. Bırakın, bizim gizlerimiz bizimle kalsın.

ÖĞRENCİ : Açıksözlülüğü sevmez misiniz?

KIZ : Severim, akıl çerçevesi içinde olursa.

ÖĞRENCİ: Bir an geliyor, aklımdan geçen bütün şeyleri söylemek için yanıp tutuşuyorum. Ama bilirim, insan bütün bütüne açıksözlü olduğu zaman, dünya birbirine girer. *(Duralar.)* Bir cenaze törenindeydim geçen gün... kilisede. Çok saygı dolu ve güzeldi.

KIZ : Bay Hummel'inki mi?

ÖĞRENCİ : Evet, sözde benim koruyucum olan o adamın cenazesi. Tabutun başında, düşün insanların eski bir dostu yer alıyordu. Tören esasını o taşıyordu; Papazın ağırbaşlı hareketleriyle dokunaklı sözleri derinden etkiledi beni. Ağladım. Hepimiz ağladık. Sonra bir tavernaya gittik. Orda, asayı taşıyan adamın, ölen adamın oğluna aşık olduğunu öğrendim... *(Kız anlamaya çalışarak bakar.)* Bir de, o ölen adamın oğlunun hayranından borç para aldığını. *(Duralar.)* Papaz, ertesi gün kilisenin parasını sızdırmaktan tutuklanmış. Hoş bir hikâye.

KIZ : Oo!.. *(Duralar.)*

ÖĞRENCİ : Şimdi sizinle ilgili neler düşünüyorum, biliyor musunuz?

KIZ : Söylemeyin, ölürüm yoksa.

ÖĞRENCİ : Söylemeliyim, yoksa ben ölürüm.

KIZ : Ancak tımarhanede söyler insan her düşündüğünü.

ÖĞRENCİ: Tamam işte. Babamın sonu da tımarhanede oldu.

KIZ: Hasta mıydı?

ÖĞRENCİ : Yo, iyiydi, ama deliydi. Yani, her günkü koşulların bir gün dışına çıktı. Herkes gibi, onun da tanıdık bir çevresi vardı, kısaca, arkadaş derdi onlara. Tabii çoğu insan gibi, onlar da çürümüş kişilerdi, ama, babamın bir çevresi de olması gerekiyordu, her şeyi tek başına götüremezdi. Neyse siz de bilirsiniz ya, günlük yaşamda, hiç kimse, başkaları için ne düşündüğünü onların yüzüne söylemez, o da söylemezdi. Onların ne dolandırıcı olduklarını çok iyi bilirdi, alçaklıklarına tanık olmuştu, ama zeki, iyi eğitim görmüş biri olduğu için, hep incelikli davranırdı onlara. Bir gün büyük bir toplantı düzenledi. Gece olmuş, günlük çalışmalarından, dilini tutmaktan, ayrıca, konuklarla saçma sapan konuşmaktan yorgun düşmüştü... (*Kız korkar.*) Sofradayken herkes, bir an için susturdu ortalığı, kadehini havaya kaldırdı, başladı konuşmaya, ipin ucunu da kaçırdı, orda bulunanların içyüzünü tek tek açığa seren korkunç bir söylev çekti, bütün çevirdikleri dolapları bir bir sayıp döktü. Sonra da bitkin, yerine oturdu, hepsinin cehenneme kadar yolu olduğunu söyledi.

KIZ: Oh!

ÖĞRENCİ: Ben ordaydım. Sonrasını hiçbir zaman unutamam. Annemle babam birbirine girdi, misafirler kapıya koştu...babam da öldüğü tımarhaneye kaldırıldı. (*Duralar.*) Su çok uzun zamanda pıhtılaşır, bu da bu evde böyle. Pıhtılaşan bir şey var burda. Yine de, sizin buraya girişinizi ilk gördüğüm zaman, bu evin cennetin ta kendisi olduğunu düşünmüştüm. O pazar günü, içerisini gözleyip durdum. Albay olmayan bir Albay gördüm. Kendini sonunda asmak zorunda kalan, hırsız bir koruyucu iyilikseverim vardı. Ne bir yaşlı kız, ne de bir mumya olan bir mumya gördüm, ayrıca, genç kızlık nerde? Güzellikler nerde kaldı? Ya doğada, ya kafamda, ya da cici giysiler içinde. Onur, inanç nerde? Peri masallarında, ya da çocuk düşlerinde. Söz verilen bir şeyin yerine gelişi nerde? Yalnızca düşlerimde. Sizin çiçekleriniz zehirledi beni, ben de bu zehiri gerisin geri size akıttım. Sizden şiir, ezgi, müzik dolu evimde karım olmanızı istedim. O aşçı kadın geldi... *Sursum Corda!* Şu altın harptan ışık ve görkem saçmaya çalışın bir kez daha. Çalışın, yalvarıyorum size, diz çöküp yalvarıyorum. (*Duralar.*) O halde, ben kendim yaparım. (*Harpı alır, ama tellerinden ses çıkmaz.*) Dilsiz ve sağır. Böylesine zehirli olabileceği düşünülen çiçekler, en güzel çiçekler de olsa, en zehirlisidirler. Lanet bütün yaradılışın üstünde, yaşamın kendi üstünde. Niye istemiyorsunuz evlenmeyi benimle? Çünkü ta içinizdeki yaşamın kaynağı hasta... mutfaktaki o vampirin beni emmeye başladığını nerdeyse duyuyorum. Bir Lamia o, çocuk kanı emen biri, bundan hiç kuşum yok. Zaten çocukların döl tohumları mutfak köşelerinde atılır, eğer yatak odalarında daha öncesi o iş yapılmamışsa. Gözleri kör eden zehirler vardır, bir de gözleri açan. Ben, anlaşılan, bu ikincisiyle doğmuşum, çünkü çirkine güzel, iyiye kötü

diyemiyorum. Elimden gelmiyor. Hz. İsa cehenneme ayak bastı. Sözde kutsal bir inişti bu, bu tımarhaneye, bu zindana, bu ölü kemiği dolu mahzene, şu yeryüzüne. İnsanları özgürlüğe kavuşturmak istediği zaman da o deliler öldürdü O'nu, ama Haydut'u salıverdiler. Haydutlar hep sevilir zaten. Yazık! Yazıklar olsun hepimize! Dünyanın Kurtarıcısı, kurtar bizi! Yok oluyoruz. *(Kız gücünü yitirmiştir, ölmek üzere olduğu anlaşılır. Çingırağı çalar. Bengtsson girer.)*

KIZ : Paravanayı getir. Çabuk ol, ölüyorum.

(Bengtsson siyah paravanayla döner, açar, Kız'ın önüne yerleştirir.)

ÖĞRENCİ : Özgürlüğe kavuşturucu geliyor. Hoş geldin, o soluk ve ince kişi. Uyu, ey sen sevgili, senin olmayan suçun acısını çeken, suçsuz, alınyazısı yazılmış yaratık. Düşler kurmadan uyu, bir dahaki uyanışında... seni yakmayacak bir güneşle, tertemiz bir evin içinde ol, yanında lekesiz dostlar ve kusursuz bir aşk. Yeryüzünden fıskırarak bir gökyüzünü oturup bekleyen, sen ey bilge ve incelikli Buda, geçtiğimiz sınavda bize dayanma gücü ve katıksız bir istem ver, bu umutlarımız suya düşmesin.

(Harpin telleri ağır ağır ses vermeye başlar, odayı beyaz bir ışık doldurur.)

*Güneşi gördüm. Gizli şeyi
tuttum sandım.
Ne ekerse, onu biçmeli insanlar;
kutsanan kişi, iyi işler yapan kişidir.
Öfkeyle yaptığın işler,
hallolmaz kötülükle.
Sevgi dolu iyilikle yatıştır
sıkıntıya boğduğun kişiyi,
işte bu saracaktır yaraları,
Korkusu yoktur çünkü, kötülük etmeyenin.
Suçsuzluk tatlıdır.*

(Paravananın arkasından cılız bir inleme gelir.)

Sen, ey zavallı çocuk, bu yanılısama, suç, acı çekme ve ölüm dünyasının, bu sonsuz değişim, yılgınlık ve acı dünyasının çocuğu, Gökyüzü Ülkesinin Tanrısı yaptığın yolculukta sana acısın.

(Oda yiter. Uzaktan, Böklin'in "Ölümler Adası" resmi görünür, odaya yumuşak, tatlı, hüznü dolu ezgiler dolar.)

PERDE

August Strindberg, Seçilmiş Oyunları I, Adam Yayınları, Birinci Basım, İstanbul, Ağustos 1982,
Çev.: Aziz ÇALIŞLAR